

Sınıfta Çağdaş Yaklaşımlar

Editörler:

Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI • Doç. Dr. Sezen TOFUR

Editörler: Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI - Doç. Dr. Sezen TOFUR

SINIFTA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR

ISBN 978-625-6652-17-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2024, Ankara
(Bilimsel Özgün Kitap)

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126 Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sınıflar etrafı duvarlarla çevrili bir yer olmanın ötesinde öğrencilerle karşı karşıya gelinen eğitim öğretimin gerçekleştiği yerlerdir. Artık sadece eğitim öğretimin gerçekleşmesinin istenildiği yerler değil; geleceğin istendik toplumunun yapılandırıldığı, öğrencilerin potansiyelinin açığa çıkartıldığı, çocuğun kendi ufkunda ilerleyebilmesine imkân tanındığı yerlerdir. İşte tam da bu noktada sınıfa yüklenen güncel anlamlar neticesinde sınıfın daha yakından tanınması, sınıftaki eğitim-öğretim sürecinin planlı takibi ve sınıfta eğitimin yönetimi ile ilgili bilinmesi gerekenlerin gözden geçirilmesi gibi nedenler SINIFTA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR adlı kitabın ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Bu kitap okullarda eğitim öğretimin gerçekleştirildiği temel yerler olan sınıflara güncel bir bakış açısı kazandırmak, sınıf yönetimi ve öğretmenlik mesleğine katkı sağlamak amacıyla öğretmenlere, öğretmen adaylarına, akademisyenlere yönelik hazırlanmış bilimsel bir kitaptır. Kitabın ayrıca sınıf yönetimine ilgi duyan herkese faydalı olacağı beklenmektedir. Kitapta sınıf tüm yönleriyle ve farklı boyutlarıyla, bilimsel bir içerikle okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır.

Bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen tüm yazar arkadaşlarımıza, Pegem Akademi Yayınları'nın değerli çalışanlarına teşekkür ederiz. Kitabın okuyuculara yararlı olmasını dileriz.

Editörler

Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI- Doç. Dr. Sezen TOFUR

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI - Doç. Dr. Sezen TOFUR

1. Bölüm: Sınıfla İlgili Temel Kavramlar, Yaklaşımlar ve Modeller

Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0002-9824-0197

Ayşe Betül BALIKÇI, Diyanet İşleri Başkanlığı

ORCID No: 0000-0002-7806-3787

2. Bölüm: Sınıf ve Öğretmen

Doç. Dr. Abdullah SELVİTOPU, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7045-468X

Dr. Veysel BORA, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3326-5761

3. Bölüm: Kültür, İklim ve Sınıf Yönetimi

Doç. Dr. Sezen TOFUR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6518-9156

4. Bölüm: Sınıfın Sosyal ve Fiziki Çevreyle Etkileşimi

Prof. Dr. Sait AKBAŞLI, Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9406-8011

5. Bölüm: Sınıfta İletişim, İletişim Ahlakı ve Motivasyon

Doç. Dr. Sezen TOFUR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6518-9156

6. Bölüm: Sınıfta Düzen ve Düzen Modelleri

Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0002-9824-0197

7. Bölüm: Sınıfta Davranış Yönetimi

Prof. Dr. Ercan YILMAZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4702-1688

Abdullah AKTÜRK, Millî Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0003-1104-2655

8. Bölüm: Sınıfta Etkili Zaman Yönetimi

Prof. Dr. Sait AKBAŞLI, Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9406-8011

Zeynep AKYÜZ, Millî Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-3513-0206

9. Bölüm: Sınıfta Çatışma Yönetimi

Dr. Öğr. Üyesi Melike GÜNBEY, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0402-5611

Dr. Öğr. Üyesi Eray KARA, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8614-4918

10. Bölüm: Sınıfta Teknoloji

Dr. Öğr. Üyesi Barış ERİÇOK, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9217-9615

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

SINIFLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE MODELLER

Giriş	2
Sınıfla İlgili Temel Kavramlara Bakış.....	2
Sınıf	2
Okul	2
Öğretmen	4
Öğrenci	7
Yönetim.....	8
Sınıf Yönetimi	9
Eğitim.....	10
Öğretim	10
Sınıfla İlgili Yaklaşımlar/Staretejiler.....	11
Sınıfla İlgili Modeller	14
Tepkisel Model.....	14
Önlemsel Model	14
Gelişimsel Model.....	15
Bütünsel Model.....	15
Sınıf Yönetiminin Boyutları	16
İletişim	16
Hazırlık	17
Çalışmaların Örgütlenmesi ve Eş Güdümlemesi	17
Öğretmenin Kişisel Özellikleri	17
Çevre	17
Belirsizlik.....	18
Bölüm Özeti	18
Tartışma Soruları	19
Bölüm Kaynakçası.....	19

2. BÖLÜM

SINIF VE ÖĞRETMEN

Giriş.....	24
Sınıf ve Öğretmen.....	24
Öğretmen Yeterlikleri.....	25
Etkili Öğretmen.....	29
Etkili Öğretmen Özellikleri.....	31
Liderliğin Tanımı.....	34
Liderlik Yaklaşımları.....	36
Öğretmen Liderliği.....	37
Sınıfta Lider Olarak Öğretmen.....	39
Bölüm Özeti	42
Tartışma Soruları	43
Bölüm Kaynakçası.....	43

3. BÖLÜM

KÜLTÜR, İKLİM VE SINIF YÖNETİMİ

Giriş.....	48
Kültür	48
Sınıf Kültürü.....	50
Sınıf Kültürünü Oluşturan Ögeler	50
Sınıfta Öğrenme Kültürü Oluşturma.....	53
Sınıfta Güçlü Kültür Oluşturma.....	54
Çokkültürlü Sınıflarda Öğretmen ve Sınıf Yönetimi	56
Sınıf İklimi.....	58
Olumlu Sınıf İklimi Oluşturma ve Özellikleri.....	58
Sınıf Kültürü ve İklimi: Farkı Keşfetmek.....	60
Bölüm Özeti	62
Tartışma Soruları.....	63
Bölüm Kaynakçası.....	63

4. BÖLÜM

SINIFIN SOSYAL VE FİZİKİ ÇEVREYLE ETKİLEŞİMİ

Giriş.....	68
Sınıf Ortamının Fiziksel Olarak Düzenlenmesi ve Yönetimi.....	69
Eğitim Ortamının Özellikleri	69
Eğitim Ortamının Fiziksel Özellikleri ve Önemi.....	70
Sınıfın Genişliği.....	73
Sınıfta Oturma Düzeni.....	73
Fiziksel Ortam ve Öğeleri	74
Öğrenci Sayısı.....	75
Renk.....	75
Işık.....	77
Isı.....	78
Sınıfta Havalandırma.....	78
Temizlik.....	78
Gürültü	79
Görünüm.....	79
Sınıfın Büyüklüğü	80
Sınıfta Yerleşim Düzeni	80
Tek Grup Düzeni.....	85
Çok Gruplu ve Karma Yerleşim Düzeni.....	85
Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında	86
Bölüm Özeti	87
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	88
Bölümün Kaynakçası.....	88

5. BÖLÜM

SINIFTA İLETİŞİM, İLETİŞİM AHLAKI VE MOTİVASYON

Giriş.....	94
İletişim	95
Sınıfta İletişimin İlkeleri.....	95
İletişim Türleri.....	97
Sınıfta İletişimin Temel Öğeleri	99
Sınıfta İletişim Ağları.....	100
Sınıfta İletişim Ahlakı.....	101
Motivasyon.....	102

Motivasyon Boyutları	103
Motivasyon Kuramları.....	104
Kapsam Kuramları.....	104
Süreç Kuramları	107
Sınıfta Motivasyon	108
Bölüm Özeti	111
Tartışma Soruları.....	112
Bölüm Kaynakçası.....	112

6. BÖLÜM

SINIFTA DÜZEN VE DÜZEN MODELLERİ

Giriş.....	116
Sınıfta Düzen Anlayışı	116
Sınıfta Düzen Sağlamakla Ne Amaçlanmaktadır?	118
Sınıfta Düzen Neden Önemlidir?.....	119
Sınıfta Düzen Sağlamak Ne Kazandırır?	119
Sınıfta Düzeni Etkileyen Faktörler	120
Dersin ve Müfredatın Uygulanışı.....	120
Okul Yönetimi.....	121
Öğrenci	121
Öğretmen	121
Aile	122
Sınıfın Özellikleri	122
Sınıf Düzenini Bozabilecek Davranışlar (Sınıfta İstenmeyen Davranışlar).....	123
Sınıfta Düzeni Sağlamak İçin Hangi Tedbirler Alınabilir?	123
Sınıfta Düzen Anlayışının Etkileri	126
Öğretmene Etkileri.....	127
Öğrenciye Etkileri	127
Okul Yönetimine Etkileri	127
Aileye Etkileri	127
Sınıf ve okul ortamına etkileri	128
Sınıfta Düzen Modelleri	128
Canter Modeli.....	128
Kounin Modeli	129
Glasser Modeli.....	130
Gordon Modeli	130
Skinner Modeli	131

Dreikurs Modeli	132
Bölüm Özeti	133
Tartışma Soruları.....	134
Bölüm Kaynakçası.....	134

7. BÖLÜM

SINIFTA DAVRANIŞ YÖNETİMİ

Giriş.....	138
Davranış Tipleri.....	138
Arkadaşa Yönelik Davranışlar	139
Öğretmene Yönelik Davranışlar	141
Bireysel Davranışlar	142
Davranış Nasıl Değiştirilir?	142
Sınıfta İstenmeyen Davranışlar.....	144
Sınıfta İstenmeyen Davranışların Nedenleri	145
İstenmeyen Davranışlara Müdahaleler	147
Empati Yapma.....	148
Öğrenme Ortamının Düzenlenmesi	149
Sorumluluk verme	150
Rol Model Olma.....	151
Aile İş Birliği.....	152
Ceza Verme.....	153
Özet	154
Tartışma Soruları.....	155
Bölüm Kaynakçası.....	155

8. BÖLÜM

SINIFTA ETKİLİ ZAMAN YÖNETİMİ

Giriş	162
Zaman Yönetimi	163
Zaman Yönetiminde Yaklaşımlar	164
Zamanı İyi Kullanabilme.....	165
Sınıfta Zaman Yönetimi.....	166
Öğretim Sürecinde Zaman Yönetimi.....	168
Dersten Önce Zaman Yönetimi	168

Derste Zaman Yönetimi	171
Ders Sonu Zaman Yönetimi	173
Sınıfta Motivasyon ve Zaman Yönetimi	174
Çok Kültürlü Sınıflarda Zaman Yönetimi.....	176
Sınıfta Etkili Zaman Yönetimi	177
Bölüm Özeti	178
Tartışma Soruları	179
Bölüm Kaynakçası.....	179

9. BÖLÜM

SINIFTA ÇATIŞMA YÖNETİMİ

Giriş.....	182
Sınıfta Çatışmanın Kaynağı ve Yönetimi.....	183
Çatışma Yönetimi	185
Sınıfta Çatışma Türleri	186
Çatışmaya İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	188
Geleneksel/Klasik/ Ussal Yaklaşım	188
Neo-Klasik /Davranışsal Yaklaşım.....	189
Etkileşimci Yaklaşım	190
Çatışma Çözüm Yöntemleri ve Sınıfa Yansımaları	191
Rahim ve Bonoma'nın Çatışma Yönetimi Modeli	192
Bütünleştirme	193
Uyma	194
Uzlaşma	194
Kaçınma	194
Hükmetme	195
Sınıfta Çatışmanın Çözüm Yöntemleri	196
Bölüm Özeti	198
Tartışma Soruları.....	198
Bölüm Kaynakçası.....	199

10. BÖLÜM

SINIFTA TEKNOLOJİ

Giriş.....	204
Teknoloji Okuryazarlığı.....	206
Öğretmenin Dijital Yeterlikleri	208
Çevrimiçi İçerik ve Sunum Araçları	210
Hihaho.....	210
Prezi	210
Nearpod.....	211
Powtoon	212
Çevrimiçi İş Birliği Araçları.....	212
Trello.....	213
Microsoft Teams.....	213
Google Dokümanlar	214
Çevrimiçi Geri Bildirim ve Anket Araçları	214
Mentimeter	215
Quizziz.....	216
Quizlet	216
Öğretmenlerin Sınıfta Teknoloji Kullanımı Noktasında Dikkat Etmesi Gereken Konular	217
Sınıfta Dijital Etik ve Bilgi Güvenliği.....	217
Sınıfta Dijital Kapsayıcılık.....	218
Sınıfta Dijital Yerliler Olarak Öğrenciler.....	218
Bölüm Özeti	219
Tartışma Soruları.....	220
Bölüm Kaynakçası.....	221
Editörler ve Yazarlar Hakkında.....	225

1. BÖLÜM

SINIFLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE MODELLER¹

Doç. Dr. Abdullah BALIKÇI, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID No: 0000-0002-9824-0197

Ayşe Betül BALIKÇI, Diyanet İşleri Başkanlığı
ORCID No: 0000-0002-7806-3787

Bölümün Amacı

Bu bölümün amacı, sınıfın ne olduğunun temel kavramlar, yaklaşımlar ve modeller eşliğinde örneklerden hareketle açıklamaktır. Bu bağlamda bölüm sonunda okuyucu;

1. Sınıf hakkında bilgi sahibi olur.
2. Sınıfla ilgili temel kavramları kendi cümleleriyle açıklar.
3. Sınıfta ilgili yaklaşımlar arasındaki farkları analiz eder.
4. Sınıf modellerini örneklerle açıklar.

Anahtar Kelimeler: Sınıf, Öğretmen, Okul, Sınıf yönetimi

¹ Bu bölümü 21.08.2014 tarihinde vefat eden sevgili annem Gülsüm BALIKÇI'ya ve 25.11.2020 tarihinde vefat eden sevgili babam Hüsamettin BALIKÇI'ya ve bana her daim desteğini sunan sevgili eşime ve üç çocuğuma ithaf ediyorum.

1.1. GİRİŞ

Eğitim öğretim faaliyetlerinde belli amaçlara ulaşılacak istenmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin amaçlarına uygun yapılabilmesi için çabalanan ortamlardan birisi olan sınıfın gün geçtikçe anlamı ve işlevi çeşitlenmektedir. Eğitimdeki değişim ve gelişmelere paralel olarak sınıfın, kendisini etkileyen farklı unsurlar çerçevesinde yeniden ele alınması ve güncel gelişmeleri içerecek şekilde açıklanması gerekmektedir. Sınıfın ayrıca kaynaklar, deneyimler ve örnek olaylar dikkate alınarak planlı ve sistematik bir şekilde açıklanmasına ihtiyaç vardır.

1.2. SINIFLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLARA BAKIŞ

Bu bölümde sınıf yönetiminde temel kavramlar olan sınıf, okul, öğretmen, yönetim ve sınıf yönetimi üzerinde durulmuştur.

1.2.1. Sınıf

Eğitim-öğretim hayatının önemli unsurlarından biri olan sınıf, Türk Dil Kurumu'na (TDK) (2023) göre şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri*”. Bu tanım öğrencilerin seviyelerine göre ayrıldıkları ve öğrenim gördükleri dereceyi ifade etmektedir. Her yıl okul dönemi başladığında akla gelen kavramlardan biri olan sınıf, eğitim-öğretim faaliyetlerinin öğrenci seviyesinin dikkate alınarak yapıldığı hem fiziksel hem zihinsel anlayışın yansıdığı bir kavram olarak da değerlendirilebilir. Sınıfta yapılan çalışmalar aynı zamanda sınıfın kimliğini ve düzeni açısından belirleyici olmaktadır. Sınıfın kendine özgü kimliği ve düzeni için Koçyiğit (2021), tüm bireylerinin bilgilerinin, inançlarının, algılarının, duyguların, fiziksel niteliklerin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir. Cüceloğlu & Erdoğan (2022) sınıfı şu şekilde açıklamaktadır: “*Sınıf veya buna ders de diyebiliriz, eğitim sürecinin en fazla somutlaştığı yerdir. O yüzden sınıf; miktarı, süresi ve yöntemi ayrıntılı olarak belirlenmiş faaliyetlerin yapıldığı bir atölye gibidir* (s. 148).” Yazarların sınıfla ilgili açıklaması, sınıfın yapılan ya da yapılacak faaliyetleri somutlaştırması adına önemli görülen bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Sınıf, bir mekân olmanın yanında eğitim-öğretim anlayışının sembolü olarak değerlendirilmektedir.

1.2.2. Okul

Sınıfların birleşmesiyle meydana gelen okul, etkili bir kurum olmak için varlığını devam ettirmeyi amaçlar. Bu nedenle okulu farklı boyutlarıyla anlamak gerekir. Bu boyutlar şu şekilde sıralanabilir:

- Okul, insan temelli bir kavramdır.